

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 658.7

Біловодська О.А., к. е. н., доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю
Сумський державний університет

Кириченко Т.В., аспірант кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю
Сумський державний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Біловодська О.А., Кириченко Т.В. Характеристика основних підходів до оцінювання ефективності використання ресурсів на промисловому підприємстві. У статті розглянуто основні методики та підходи до оцінки використання ресурсного потенціалу підприємства, висвітлено вагомість управління ресурсами на засадах логістики, визначено етапи проведення процедури оцінки використання ресурсів промислового підприємства.

Ключові слова: ресурси підприємства, ресурсний потенціал, оцінювання ефективності використання ресурсів, показники ефективності використання ресурсів, промислове підприємство.

Беловодская Е.А., Кириченко Т.В. Характеристика основных подходов к оценке эффективности использования ресурсов на промышленных предприятиях. В статье рассмотрены основные методики и подходы к оценке использования ресурсного потенциала предприятия, отмечена значимость управления ресурсами на основе логистики, определены этапы проведения процедуры оценки использования ресурсов промышленного предприятия.

Ключевые слова: ресурсы предприятия, ресурсный потенциал, оценка эффективности использования ресурсов, показатели эффективности использования ресурсов, промышленное предприятие.

Bilovodska O.A., Kyrychenko T.V. Characteristics of the main approaches to the evaluation of resource efficiency in industrial enterprise. The article describes the basic methods and approaches of the resource potential evaluation of the enterprise, noted the importance of resource management based on logistics, defined the stages of the procedure of evaluating resources use in the industrial enterprises.

Keywords: enterprise resources, resource potential, evaluation of resource efficiency, indicator of resource efficiency, industrial enterprise.

Постановка проблеми. Міжнародний та вітчизняний досвід господарювання свідчить, що запорукою підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах стрімкого інноваційного розвитку є раціональне управління ресурсним потенціалом. Це потребує поглибленого вивчення сучасних закономірностей формування та руху ресурсів в організаційно-виробничому процесі на основі використання сучасних методів оцінювання ефективності управління ними. При цьому найважливішими результатами ефективного управління ресурсним потенціалом стануть мінімізація витрат на зберігання запасів, своєчасне забезпечення необхідною кількістю ресурсів для безперебійного виробництва та максимізація рівня задоволення потреб споживачів продукцією промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним аспектам аналізу фому-

вання та управління ресурсами на підприємстві присвячено значну кількість робіт учених, зокрема істотний внесок зробили Бойко Є.О [2], Краснокутська Н.С. [5], Ареф'єва О.В. [6], М'яких І.М. [7], Шаманська О.І. [8], Кузьменко О.В. [9] та ін. Однак при цьому недостатньо уваги приділялося виділенню підходів до оцінювання ефективності використання ресурсів.

Постановка завдання. Метою даної статті є огляд основних підходів до оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу на промисловому підприємстві.

Виклад основних результатів. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємств свідчить, що в умовах жорсткої конкуренції, яка панує між виробниками, важливого значення набуває раціональна організація всіх виробничо-організаційних процесів. Особливої актуальності це набуває в умо-

вах ринкової конкуренції та інноваційної спрямованості, коли підприємства повинні організувати свою діяльність так, щоб мінімізувати витрати, пов'язані з рухом та зберіганням ресурсів від первинного джерела до кінцевого споживача, й отримати при цьому максимальний економічний ефект від результатів своєї діяльності.

Як показує світовий досвід, досягнення поставленої мети неможливе без формування і функціонування в рамках підприємства відповідного механізму, що дає змогу проводити роботу з управління його потенціалом. Одним із найважливіших складників формування потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств є ресурсний. Значимість цього складника зумовлена тим, що він приймає безпосередню участь у формуванні основних конкурентних переваг підприємств та економіки держави в цілому. При цьому раціональне використання ресурсного потенціалу має ґрунтуватися на принципах логістики [1].

Логістична концепція управління впливає майже на кожен аспект формування прибутків і збитків фірм. Використовуючи логістичну концепцію управління шляхом організації закупівель і розподілу, промислові підприємства можуть досягти зниження рівня витрат і поліпшення якості постачань, підвищити можливості адаптації підприємств до запитів ринку, а також гарантувати високий сервіс споживачам, тим самим отримуючи додаткові конкурентні переваги. Відповідні зміни в логістичній стратегії впливають на фінансові результати діяльності фірм і роблять свій внесок у забезпечення їхньої довгострокової життєздатності.

Крім того, визначальними для прийняття рішення щодо використання логістики є можливості, по-перше, ліквідації як дефіциту, так і надлишків товарно-матеріальних ресурсів і, по-друге, економії витрат на складські приміщення. У результаті позитивний вплив широкомасштабного поширення логістики в економічній системі держави полягатиме в тому, що питома вага сукупних запасів у валовому внутрішньому продукті буде скорочуватися. Крім того, держава зацікавлена, щоб механізми логістики раціонально використовувалися всіма підприємствами, що дасть змогу успішно вирішувати різноманітні завдання соціально-економічного розвитку [2].

Закономірним результатом використання ресурсного потенціалу підприємства є насамперед виробництво продукції високої якості, що дає можливість отримання високої віддачі. Ресурсний потенціал підприємства слід розглядати, з одного боку, як специфічну економічну категорію, що є наслідком взаємодії всіх ресурсів підприємства, не лише наявних, а й прихованих, а з іншого – як економічну основу підприємства, що характеризується системою показників, які відображають не тільки наявні ресурси, а й їхні резерви, які можуть бути використані за визначених умов [1].

Ресурсний потенціал підприємства характеризує не весь запас конкретного ресурсу, а ту його частину, яка залучена у виробництво з урахуванням економічної доцільності та досягнень науково-технічного прогресу і включає в себе не тільки сформовану систему ресурсів, а й нові альтернативні ресурси та їхні джерела.

При цьому слід пам'ятати про комплексний та систематизований підхід до оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. У такій оцінці повинні міститися узагальнені висновки щодо використання ресурсів підприємства, засновані на принципі системності. Процес оцінювання повинен відбуватися також у певній послідовності і мати потребу в чіткій організації. Тобто оцінка – це результат визначення та аналізу якісних і кількісних характеристик підприємства. Така оцінка дає можливість установити, як функціонує ресурсний потенціал, чи досягаються поставлені цілі, як зміни та вдосконалення в управлінні впливають на повноту використання ресурсів підприємства та ефективність управління ними [3].

На даний момент ще мало вивчені комплексні методичні підходи до оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу, які забезпечують досягнення стратегічних цілей і завдань розвитку підприємства. Відповідно, це говорить про відсутність чітких етапів проведення та критеріїв оцінки використання ресурсного потенціалу підприємства. Ми пропонуємо застосовувати такі етапи проведення процедури оцінки на промисловому підприємстві:

- 1) аналіз структури ресурсного потенціалу конкретного промислового підприємства (наявність чи відсутність того чи іншого складника);
- 2) визначення головних показників, що характеризують конкретний складник потенціалу (матеріальний; нематеріальний; технічний; фінансовий; трудовий; інформаційний; інноваційний);
- 3) аналіз сильних і слабких сторін використання ресурсного потенціалу;
- 4) розрахунок показників ефективності використання складників ресурсного потенціалу підприємства;
- 5) розрахунок інтегрального показника рівня ефективності використання ресурсного потенціалу;
- 6) інтерпретація отриманих результатів;
- 7) розроблення рекомендацій щодо виявлення резервів максимізації від використання ресурсного потенціалу та одержання конкурентних переваг, зокрема у вигляді виробництва високоякісної продукції для отримання планових фінансових показників [1].

На даний момент уже розроблено та апробовано на практиці три основні методики оцінки та управління ресурсним потенціалом підприємства:

– методика грошової оцінки. Сутність даного методу полягає в перемноженні середньорічного показника чисельності працівників, які зайняті в

основному виробництві, та показника нормативу компенсації вибуття одного працівника за рахунок ресурсів основних фондів. А показник оцінки ресурсного потенціалу в сукупності знаходять простим підсумовуванням показників грошових оцінок, фінансових, матеріально-технічних, інформаційних, трудових і фінансових ресурсів;

– узагальнюючий показник оцінки. Передбачає можливість використання агрегованих індексів – показників статистичних даних;

– кореляційно-регресійна модель аналізу. Оцінка ресурсного потенціалу відбувається на основі вартості обсягу реалізованої продукції підприємства та оцінки маржинального доходу. Таким чином, дана модель аналізу включає фактори, які характеризують техніко-технологічну оцінку ОВФ, економічний і фінансовий стан підприємства, рівень організації та управління підприємством [4].

Аналіз опублікованих праць [5–9] показав, що серед найпоширеніших підходів до оцінювання ефективності використання ресурсів є метод діагностики ресурсного потенціалу, який слід проводити у формі комплексного, поетапного і поелементного дослідження. Так, за комплексної форми оцінювання ресурсного потенціалу досліджуються всі ресурси підприємства (зазвичай матеріальні, трудові, нематеріальні, інформаційні, фінансові), що інтегруються в єдиний показник. Основними методами інтегрування показників є експертний та рейтинговий. Використовуючи поетапне оцінювання, найчастіше акцентується увага на головних критеріях, що визначають здатність підприємства вирішувати його основні завдання. У цьому разі проблема зводиться до деталізації головних критеріїв, що забезпечують комплексне оцінювання.

Для оцінки ресурсного потенціалу промислового підприємства пропонується застосовувати комбіна-

ційну основу використання декількох методів і проводити її за інтегральним показником (базується на використанні системи одиничних, комплексних та інтегрального показників) та індексною формою їх аналізу [5]. Інтегральний показник пропонується розрахувати як суму комплексних показників оцінки виробничого, трудового, фінансового, інформаційного потенціалу з урахуванням вагомості їх значення у формуванні ресурсного потенціалу підприємства.

Висновки. Ресурсний потенціал і його ефективне комплексне використання – запорука успішного розвитку підприємства. Узагальнено ресурсний потенціал можна охарактеризувати як сукупність усіх видів ресурсів і можливостей підприємства, які використовуються для досягнення поставлених цілей. При цьому в умовах підвищеної ринкової конкуренції особливого значення набуває оцінка рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, оскільки своєчасна, повна і достовірна оцінка ресурсного потенціалу промислового підприємства дає змогу оптимізувати і реалізувати стійку основу для розвитку підприємства в будь-яких, навіть найскладніших економічних умовах.

На нашу думку, доречно погодитися з тим, що оцінювати ресурсний потенціал слід на основі комплексного підходу, однак жоден із запропонованих вище способів його оцінки не відображає всі складники. Отже, необхідно розробити інтегральний показник, який допоможе систематизувати сукупність ресурсів для організації ефективного та раціонального управління виробничим процесом промислових підприємств.

При цьому подальші дослідження мають спрямовуватися на розширення та вдосконалення інтегрального показника оцінки ефективності управління ресурсним потенціалом на промислових підприємствах, зокрема його складових компонентів.

Список літератури:

1. Кириченко Т.В. Аналіз підходів до оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / Т.В. Кириченко // Ринково-орієнтоване управління інноваційним розвитком : [монографія] / За ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Харків : Діса плюс, 2015. – С. 200–205.
2. Бойко Є.О. Логістичне управління підприємством – запорука його конкурентоспроможності / Є.О. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rpp.com.ua/en/news/2014/02/19/1/3089.html>.
3. Біловодська О.А. Логістичний підхід щодо ресурсного забезпечення промислових підприємств в умовах інноваційного розвитку / Т.В. Кириченко, О.А. Біловодська // Маркетингові аспекти управління інноваційним розвитком : [монографія] / За ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Суми : Папірус, 2014. – С. 200–205.
4. Гарина М.С. Управление ресурсным потенциалом как элемент устойчивого развития предпринимательской структуры / М.С. Гарина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.scienceforum.ru/2016/pdf/19772.pdf>.
5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посіб.] / Н.С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
6. Ареф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7(85). – С. 71–76.
7. М'яких І.М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І.М. М'яких // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1(91). – С. 136–142.
8. Шаманська О.І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства / О.І. Шаманська // Ефективна економіка. – 2013. – № 3.
9. Кузьменко О.В. Обґрунтування методичних підходів до оцінки ресурсного потенціалу підприємства / О.В. Кузьменко // Економічний Нобелівський вісник. – 2014. – № 1(7). – С. 280–286.